

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Національної академії

внутрішніх справ

доктор юридичних наук, професор

Руслан СЕРБИН

17.03.2025 р.

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Баштової Ольги Григорівни «Адміністративно-правові засади здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї» поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 25 жовтня 2022 року (протокол № 14)

ВИТЯГ

з протоколу розширеного засідання кафедри поліцейської діяльності від 05 березня 2025 року

Присутні:

проректор, доктор юридичних наук, професор Тарасенко О.С.;

кафедра адміністративного права та процесу: завідувач кафедри, доктор юридичних наук, професор Пастух І.Д. (рецензент); професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Доценко О.С.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Лукашенко А.А.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Плугатир М.В.; професор кафедри, доктор політичних наук, доцент Співак М.В.;

кафедра поліцейської діяльності: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, професор Братель С.Г. (головуючий, рецензент); професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Куліков В.А.; ад'юнкт аспірантури (ад'юнктури) і докторантури Баштова О.Г.;

кафедра адміністративно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології: завідувач кафедри, доктор юридичних наук, професор Стрельченко О.Г.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Бухтіярова І.Г.;

відділ організації наукової діяльності: старший науковий співробітник, кандидат юридичних наук Бондар С.В.

Були присутні 5 докторів наук та 7 кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження ад'юнкта аспірантури (ад'юнктури) і докторантури Національної академії внутрішніх справ Баштової Ольги Григорівни «Адміністративно-правові засади здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо її рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Баштову Ольгу Григорівну про результати дисертаційного дослідження. У доповіді було обґрунтовано насамперед актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження, здобувачем доведено до присутніх структуру роботи та основні її положення, сформульовано та обґрунтовано наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена тим, що проблемні питання, пов'язані з обігом цивільної вогнепальної зброї в Україні, є надзвичайно актуальними, зокрема в умовах забезпечення відсічі широкомасштабній збройній агресії РФ та збільшення обсягів нелегальної вогнепальної зброї, що перебуває в населення, а також у контексті необхідності забезпечення прав і свобод людини та громадянина в загальному розумінні та правопорядку в локальному контексті.

Адміністративно-правове регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї є чи не найважливішим аспектом забезпечення функціонування зазначеного інституту, оскільки саме норми цього права врегульовують взаємини між державою та суспільством у відповідному контексті відносин, а отже, визначають права й обов'язки всіх учасників цього суспільного процесу з метою забезпечення правопорядку. Водночас фрагментарність регулювання вказаного інституту, а також відсутність нормативно-правових актів, які б чітко встановлювали правила обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні наразі зумовлюють суттєві складнощі, зокрема в умовах триваючих бойових дій, що лише збільшують обсяг останньої та ускладнюють контроль за її обігом.

Метою дисертаційного дослідження є опрацювання наявних наукових джерел стосовно становлення інституту цивільної вогнепальної зброї та вироблення ефективних заходів щодо здійснення контролю з боку Національної поліції за обігом останньої.

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертація є одним з перших комплексних досліджень адміністративно-правових засад здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї. За результатами здійсненого дослідження сформульовано низку наукових положень, висновків і пропозицій, зокрема:

вперше:

- доведено перспективу запровадження в Україні обігу цивільної вогнепальної зброї та відповідних реєстрів і обліків, оскільки автоматизація процесів обліку зброї дозволить посилити контроль над її виготовленням, зберіганням, використанням, а також проводити її ідентифікацію;

- встановлено, що напрями вдосконалення адміністративно-правового механізму обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні та контролю за цим процесом з боку Національної поліції України, зокрема взаємоінтеграція національного та європейського законодавства України, що є особливо актуальним в умовах євроінтеграційних намагань, укладання комплексних стратегій і планів дій на державному рівні щодо протидії злочинності у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, здійснення заходів з правової освіти населення, моніторингових заходів у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї та забезпечення заходів з поточного й ситуативного контролю, є найбільш ефективними інструментами забезпечення правопорядку в суспільстві;

- виокремлено та схарактеризовано основні форми контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції, які є тими заходами, що вживаються спеціально уповноваженими посадовими особами для забезпечення правового режиму обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні та убезпечення від порушення прав і свободи людини та громадянина. Виокремлено такі види контролю, як первинний і поточний, що корелюються з відповідними формами, до яких належить перевірка умов зберігання цивільної вогнепальної зброї, оцінка відповідності зброї та боєприпасів тощо;

- доведено, що прийняття закону України щодо врегулювання обігу цивільної вогнепальної зброї та боєприпасів до неї не вирішує всіх проблемних питань, пов'язаних із забезпеченням контролю за цим процесом, адже внесення змін потребуватимуть також інші закони, зокрема «Про Національну поліцію», а також низка постанов Кабінету Міністрів і наказів Міністерства внутрішніх справ України в частині доповнення окремими контрольними повноваженнями та функціями відповідного центрального органу виконавчої влади, що відповідає за здійснення покладених завдань;

удосконалено:

- зміст і сутність розуміння категорії методів контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції, оскільки структурні елементи вказаного адміністративно-правового механізму є конкретними діями, що прямо визначаються законодавством України, безпосередньо впливають на перебіг обігу цивільної вогнепальної зброї та слугують одним з критеріїв ефективності реалізації цього процесу;

- наукові напрацювання щодо аналізу адміністративних процедур здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції України про те, що адміністративні процедури є тією формою прийняття рішення уповноваженою службовою особою у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, що спрямовує свої зусилля на розв'язання проблеми тут і зараз, на відміну від провадження в справах про адміністративні

правопорушення чи інших формах притягнення до юридичної відповідальності винних осіб;

– розуміння змісту й сутності юридичних гарантій законності здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї в діяльності Національної поліції України, які, будучи розпорошеними в різних нормативно-правових актах, дозволяють утілювати в життя запропоновані в нормах законодавства України тези й таким чином впливати на безпосереднє підвищення рівня забезпечення прав і свобод людини та громадянина, а також ефективність здійснення Національною поліцією України своїх повноважень;

дістали подальший розвиток:

– підходи до нормативно-правового забезпечення у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї на підставі думок і позицій учених, що були напрацьовані не один десяток років, оскільки тематика щодо введення в обіг вогнепальної зброї для цивільного населення не є новою для вітчизняного законодавства й науки юриспруденції;

– позиції про те, що серед кола критеріїв ефективності здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції надзвичайно складним є співвідношення кількісних і якісних показників такої діяльності. Основним критерієм ефективності здійснення заходів з контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї в Україні є недопущення виникнення нових загроз національній та державній безпеці України, особливо в умовах правового режиму воєнного стану.

Ключові положення дисертації опубліковано в десяти наукових працях, серед яких п'ять статей – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук і п'ять тез наукових доповідей на міжнародних науково-практичних заходах.

У дисертації наведено теоретико-правове узагальнення та нове вирішення наукового завдання щодо з'ясування сутності, особливостей адміністративно-правових засад здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї. За результатами проведеного дослідження сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети. До основних з них можна віднести такі:

1. Доведено, що адміністративно-правове регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні має свою конкретну типову структурну характеристику, що складається зі стандартних елементів, чільне місце серед яких посідає об'єкт. Обігом цивільної вогнепальної зброї як об'єкта адміністративно-правового регулювання та предмета контрольної діяльності органів Національної поліції слід вважати сукупність публічно-правових відносин, які урегульовані нормами адміністративного права, спрямовані на запобігання та виявлення фактів порушення встановлених правил обігу цивільної вогнепальної зброї шляхом застосування просвітницької, виховної, технічної та правообмежувальної діяльності в межах функціоналу, закріпленого за останніми, що включає автоматизацію процесів обліку зброї, моніторинг її виготовлення, зберігання, використання, проведення ідентифікації останньої

тощо. Сформульовано особливості інституту обігу цивільної вогнепальної зброї як предмета контрольної діяльності органів Національної поліції.

2. Зазначено, що обіг цивільної вогнепальної зброї як предмет контрольної діяльності органів Національної поліції за змістовим наповненням має конкретні об'єкти матеріального світу, що співвідноситься з обігом вогнепальної зброї як об'єктом адміністративно-правового регулювання, як ціле та частина. Традиційно в праві належить характеризувати певні суспільні явища в якості об'єктів, а предмети матеріального світу – як матеріальні елементи. Причому слід зауважити, що в контексті адміністративно-правового регулювання обіг цивільної вогнепальної зброї є об'єктом здійснення заходів із впорядкування суспільних відносин, а з точки зору реалізації контрольної функції відповідними уповноваженими органами державної влади обіг цивільної вогнепальної зброї розглядається крізь призму його предметного насичення – конкретних речей матеріального світу.

Констатовано визначне місце контрольної функції органів Національної поліції за обігом цивільної вогнепальної зброї в її адміністративній діяльності. Адміністративна діяльність Національної поліції полягає в необхідності високоякісного виконання поліцією відповідних функцій, що безпосередньо спрямовані на забезпечення прав і свобод людини та громадянина адміністративно-правовими методами та способами, що включає в себе передусім переконання та примус. Причому зміст і сутність контрольної функції Національної поліції за обігом цивільної вогнепальної зброї цілком покладається на окремо уповноважені підрозділи, до компетенції яких належить здійснення відповідного контролю та нагляду за зазначеними суспільними процесами. Особливість цього інституту полягає в тому, що чітко визначене коло осіб зобов'язане повною мірою виконувати покладені на них посадові обов'язки та реалізовувати права в межах необхідного забезпечення дотримання всіх визначених законодавством України принципів і засад у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, що передбачає не лише володіння нею, а й процеси виготовлення, продажу, ремонтування та обслуговування.

3. Наголошено, що до напрямів контролю з боку органів Національної поліції у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї належить конкретизований спектр суспільно-політичних відносин, що чітко врегульовується нормами законодавства України. Виокремлено такі напрями контролю з боку органів Національної поліції у сфері обігу вогнепальної зброї: 1) запобігання (не лише злочинності, а й неправомірного поведіння з вогнепальною зброєю для цивільного населення), виявлення конкретних фактів і свідчень, що чітко вказують на нелегальність обігу цивільної вогнепальної зброї та припинення відповідної діяльності; 2) забезпечення міжнародної співпраці щодо протидії транскордонній злочинності у сфері обігу вогнепальної зброї; 3) участь у просвітницькій діяльності щодо формування державної політики стосовно обігу цивільної вогнепальної зброї; 4) здійснення дозвільно-ліцензійної форми контролю за процесами виготовлення, продажу, ремонтування, обслуговування, перевезення, зберігання тощо.

4. Встановлено, що правові засади здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції чітко сформульовано в законодавстві України, проте на сьогодні є недостатньо унормованими. Наголошено, що інститут обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні лише зароджується й в чинному законодавчому полі відсутнє чітке нормативно-правове регулювання. Причому конституційні принципи та вимоги власне Конституції України чітко формулюють позицію про те, що питання обігу цивільної вогнепальної зброї потребують законодавчого регулювання на рівні окремого нормативно-правового акта, який передбачатиме внесення відповідних змін до інших нормативно-правових актів. Особливої уваги потребуватиме чинне нормативно-правове забезпечення Міністерства внутрішніх справ України, що затверджується Кабінетом Міністрів України, у частині забезпечення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї.

5. Аргументовано, що формами контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції є конкретні заходи, які вживаються спеціально уповноваженими посадовими особами для забезпечення правового режиму обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні та убезпечення від порушення прав і свободи людини та громадянина. У процесі аналізу необхідно виокремити такі види контролю, як первинний і поточний, що прямо пропорційно корелюються з відповідними формами, такими як перевірка умов зберігання цивільної вогнепальної зброї та оцінка відповідності зброї і боєприпасів.

6. За результатами аналізу методів контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції констатовано, що зазначені структурні утворення є конкретними діями, які прямо визначаються законодавством України та безпосередньо впливають на обіг цивільної вогнепальної зброї в Україні. Унаслідок реалізації зазначених заходів суспільство забезпечується правопорядком, а кожна особа та громадянин – комплексом прав і свобод, що гарантовано Конституцією та законами України. До основних видів методів контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції необхідно віднести спеціальні поліцейські заходи, що прямо передбачаються відповідним законодавством України у сфері поліцейської діяльності, а також провадження в справах про адміністративні правопорушення, що врегульовано Кодексом України про адміністративні правопорушення та здійснюється в разі вчинення відповідних діянь суб'єктами із сфери обігу цивільної вогнепальної зброї.

7. На підставі аналізу адміністративного порядку здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції України сформульовано висновок про те, що відповідний структурний елемент інституту обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні не лише забезпечує практичне втілення регламентованих законодавством України повноважень Національної поліції у відповідній сфері, а й додатково забезпечує права і свободи людини та громадянина. Адміністративні процедури передусім є тією формою прийняття рішення уповноваженою службовою особою Національної поліції у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, що спрямовує свої зусилля

на розв'язання проблеми тут і зараз, на відміну від провадження в справах про адміністративні правопорушення чи інших формах притягнення до юридичної відповідальності винних осіб.

Видами адміністративних процедур здійснення контрольно-наглядової діяльності Національної поліції у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї є: 1) дозвільні; 2) процедури здійснення моніторингу та роботи з реєстрами зброї; 3) перевірка власників цивільної вогнепальної зброї щодо дотримання правил зберігання, поводження з нею; 4) перевірка процесів виготовлення, продажу, ремонтування, обслуговування, перевезення, зберігання; 5) процедури нормотворення державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї; 6) процедури здійснення міжнародного співробітництва в зазначеній сфері.

8. На підставі характеристики юридичних гарантій законності здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї в діяльності Національної поліції України доведено, що, попри їх розпорошеність у різних нормативно-правових актах, зазначені правові конструкції дозволяють утілювати в життя запропоновані в нормах законодавства України тези, а отже, впливати на безпосереднє підвищення рівня забезпечення прав і свобод людини та громадянина, ефективність здійснення Національною поліцією України своїх повноважень.

9. До основних напрямів удосконалення адміністративно-правового регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні органами Національної поліції України зараховано необхідність взаємоінтеграції національного та європейського законодавства України, що є особливо актуальним в умовах євроінтеграційних намагань, укладання комплексних стратегій і планів дій на державному рівні щодо протидії злочинності у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, здійснення заходів з правової освіти населення, що бажає отримати право на володіння вогнепальною зброєю, а також системне здійснення моніторингових заходів у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї та забезпечення заходів з поточного й ситуативного контролю.

Зауважено, що з-поміж критеріїв ефективності здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції надзвичайно складним є співвідношення кількісних і якісних показників такої діяльності. Основним критерієм ефективності здійснення заходів з контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї в Україні є недопущення виникнення нових загроз національній і державній безпеці України, особливо в умовах правового режиму воєнного стану. Не менш важливим фактором є плинність і динаміка вчинення адміністративних та кримінальних правопорушень в Україні, а також функціонування тіньового бізнесу та будь-якого виду підприємництва, що пов'язаний з обігом цивільної вогнепальної зброї. Ефективна протидія Національною поліцією зазначеним факторам та чинникам прямо пропорційно корелюється з ефективністю її діяльності у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї в Україні, що своєю чергою виявляється в конкретних кількісних показниках.

Після закінчення доповіді здобувачу присутніми були поставлені наступні питання:

Куліков В.А.: Визначте напрями контролю з боку органів Національної поліції у сфері обігу вогнепальної зброї.

Напрямами контролю з боку органів Національної поліції у сфері обігу вогнепальної зброї є: 1) запобігання (не лише злочинності, а й неправомірного поводження з вогнепальною зброєю для цивільного населення), виявлення конкретних фактів і свідчень, що чітко вказують на нелегальність обігу цивільної вогнепальної зброї та припинення відповідної діяльності; 2) забезпечення міжнародної співпраці щодо протидії транскордонній злочинності у сфері обігу вогнепальної зброї; 3) участь у просвітницькій діяльності щодо формування державної політики стосовно обігу цивільної вогнепальної зброї; 4) здійснення дозвільно-ліцензійної форми контролю за процесами виготовлення, продажу, ремонтування, обслуговування, перевезення, зберігання тощо.

Доценко О.С.: Визначте види адміністративних процедур здійснення контрольно-наглядової діяльності Національної поліції у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї.

Видами адміністративних процедур здійснення контрольно-наглядової діяльності Національної поліції у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї є: 1) дозвільні; 2) процедури здійснення моніторингу та роботи з реєстрами зброї; 3) перевірка власників цивільної вогнепальної зброї щодо дотримання правил зберігання, поводження з нею; 4) перевірка процесів виготовлення, продажу, ремонтування, обслуговування, перевезення, зберігання; 5) процедури нормотворення державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї; 6) процедури здійснення міжнародного співробітництва в зазначеній сфері.

Стрельченко О.Г.: Визначте напрями вдосконалення адміністративно-правового механізму обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні та контролю за цим процесом з боку Національної поліції України.

Напрямами вдосконалення адміністративно-правового механізму обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні та контролю за цим процесом з боку Національної поліції України, зокрема взаємоінтеграція національного та європейського законодавства України, що є особливо актуальним в умовах євроінтеграційних намагань, укладання комплексних стратегій і планів дій на державному рівні щодо протидії злочинності у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, здійснення заходів з правової освіченості населення, моніторингових заходів у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї та забезпечення заходів з поточного й ситуативного контролю, є найбільш ефективними інструментами забезпечення правопорядку в суспільстві.

Плугатир М.В.: Визначте види контролю у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, що здійснюється Національною поліцією України.

Видами контролю у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, що здійснюється Національною поліцією України є первинний і поточний контроль. Первинний контроль у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї здійснюється на початковому етапі з метою визначення відповідності й

належності конкретного суб'єкта, що має намір долучитися до обігу цивільної вогнепальної зброї (забезпечувати її виготовлення, продаж чи набути право власності). Натомість поточний контроль має здійснюватись безпосередньо в процесі перевірки стану та умов дотримання вимог законодавства України суб'єктами що беруть участь в обігу цивільної вогнепальної зброї. Причому якщо на стадії первинного контролю єдиною застосованою санкцією є відмова в праві забезпечувати виготовлення продаж чи набувати право власності на цивільну вогнепальну зброю, на цьому етапі особу можна притягнути до адміністративної кримінальної чи будь-якої іншої юридичної відповідальності за недотримання вимог законодавства України у сфері обігу цивільного вогнепальної зброї.

Співак М.В.: Визначте загальні ознаки форм контролю.

До загальних ознак форм контролю відносяться такі: 1) за їх допомогою суб'єкт контролю здійснює надані йому контрольні повноваження (чим ширші такі повноваження, тим різноманітніші форми контролю); 2) за їх допомогою контрольні дії суб'єкта втілюються в певних зовнішніх формах; 3) власне форми контролю здійснюються за допомогою методів контролю та його заходів; 4) у нормативно-правових актах визначаються фрагментарно та нечітко, у зв'язку з чим ототожнюються з методами й заходами контролю; 5) залежать від мети та завдань контролю, компетенції та повноважень суб'єкта контролю, видів контролю, предмета контролю та багатьох інших обставин; 6) найбільш поширеними серед них є перевірка та спостереження, які досить часто визначаються як синоніми терміну «контроль», або використовуються під час його визначення.

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. В матеріалах справи є висновок наукового керівника **кандидата юридичних наук, доцента Браткова С.І.**, в якому зазначено, що підготовлена Баштовою Ольгою Григорівною дисертація на тему «Адміністративно-правові засади здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї» є результатом наполегливої науково-теоретичної та практичної діяльності.

Індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план Ольга Григорівна виконала у повному обсязі.

Дисертаційна робота має яскраво виражений об'єктно-орієнтований характер, що і зумовило пошук підходів та способів визначення адміністративно-правових засад здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї з використанням найпридатніших положень зарубіжного досвіду. Поставлені завдання та вибрані методи дослідження дозволили автору досягнути мету дослідження. У виконаному дослідженні слід відзначити комплексність розробок автора, логіку дослідження, переконливість подання матеріалу, обґрунтованість розробок, науковий стиль їхнього надання. Відмітною рисою дослідження є ґрунтовний теоретичний базис дослідження.

Зміст дисертації відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності. Дисертація є самостійною, завершеною роботою. Предметне поле дослідження сформовано з використанням відповідних загальнонаукових принципів.

Проведене дослідження дозволило автору отримати низку наукових результатів, яким властива наукова новизна, формулювання якої дає підстави визнати його змістовим та обґрунтованим. Сформульовані у дисертації пропозиції використовуються у практичній діяльності публічної адміністрації.

Дисертація є самостійною, завершеною роботою, написаною зрозумілою, юридично і літературно грамотною мовою. Оформлення дисертації відповідає встановленим МОН України вимогам.

Загалом дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Баштова Ольга Григорівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Вважаю, що дисертаційну роботу можна представити до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Після цього було надано слово **рецензентам** роботи:

Доктор юридичних наук, професор Пастух І.Д. підкреслила, що виконане Баштовою Ольгою Григорівною дисертаційне дослідження «Адміністративно-правові засади здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї» виконано якісно та на високому науковому рівні. Основні результати досліджень автора достатньою мірою обґрунтовані. Їх наукова достовірність не викликає сумнівів, оскільки вони отримані в результаті аналітичної роботи. Позитивним моментом роботи є вміння автора обґрунтовувати власну думку, проводити наукову дискусію із вченими, послідовно, логічно та системно викладати матеріал.

Мета роботи, що полягала у опрацюванні наявних наукових джерел стосовно становлення інституту цивільної вогнепальної зброї та вироблення ефективних заходів щодо здійснення контролю з боку Національної поліції за обігом останньої досягнута.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших комплексних досліджень адміністративно-правових засад здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї.

Для досягнення завдань автор логічно побудував структуру роботи та окреслив завдання дослідження, також вдалим є вибір низки загальнонаукових та спеціально-правових методів пізнання, застосування яких визначались об'єктом та предметом дослідження.

Відтак, автор здійснив значний обсяг роботи. У дослідженні вдало, послідовно та логічно викладено і розкрито головні питання, зазначені у змісті. Все це дає підстави вважати, що мета дослідження досягнута, а його завдання

реалізовані. Все вищенаведене свідчить про те, що кваліфікаційна наукова праця є завершеною, виконаною самостійно та відповідає вимогам, які висуваються для подібного виду робіт.

Все вищенаведене свідчить про те, що дисертаційне дослідження є завершеним, виконане самостійно та відповідає вимогам, які висуваються для подібного виду наукових праць.

В цілому, як свідчить зміст роботи, до захисту подано завершене наукове дослідження, яке містить низку наукових положень, що у своїй сукупності роблять значний внесок у наукову теорію та правозастосовну діяльність. Загальна оцінка роботи є позитивною, дисертація може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, професор Братель С.Г. зазначив, що актуальність дисертації Баштової Ольги Григорівни не викликає сумнівів. За мету Ольга Григорівна поставила собі опрацювати наявні наукові джерела стосовно становлення інституту цивільної вогнепальної зброї та виробити ефективні заходи щодо здійснення контролю з боку Національної поліції за обігом останньої. Проведений аналіз кваліфікаційної наукової праці дозволяє стверджувати, що в результаті проведеного дослідження автор досягнув визначеної мети та вирішив поставлені завдання. При цьому сформульовані висновки та пропозиції є достатньо аргументовані та оригінальні, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці. Питання, які розглядаються в кваліфікаційній науковій праці, автором розкриті на високому методологічному рівні.

Відтак, автором здійснено значний обсяг роботи. У дослідженні вдало, послідовно та логічно викладено і розкрито головні питання, зазначені у змісті. Все це дає підстави вважати, що мета дослідження досягнута, а його завдання реалізовані. При цьому сформульовані висновки та пропозиції є достатньо аргументовані та оригінальні, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

Питання, які розглядаються в дисертації, автором розкриті на досить високому методологічному рівні.

Слід зазначити, що дисертація Баштової Ольги Григорівни «Адміністративно-правові засади здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї» виконана на високому рівні та відповідає вимогам МОН України, що ставляться до дисертацій та може бути рекомендована до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

доктор юридичних наук, професор Пастух І.Д.; доктор юридичних наук, професор Доценко О.С.; кандидат юридичних наук, доцент Плугатир М.В.; кандидат юридичних наук, доцент Куліков В.А.; кандидат юридичних наук, доцент Лукашенко А.А.; доктор юридичних наук, професор Стрельченко О.Г.; кандидат юридичних наук, доцент Бухтіярова І.Г.; кандидат юридичних наук Бондар С.В.

Баштова Ольга Григорівна висловила виступаючим та всім присутнім подяку за позитивну оцінку його дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та професійні поради, що сприяли вдосконаленню змісту та форми дисертаційної роботи та корекції її подальших науково-дослідних планів.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів щодо дисертації Баштової Ольги Григорівни «Адміністративно-правові засади здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї»

Дисертація Баштової Ольги Григорівни «Адміністративно-правові засади здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є цілісною, завершеною науковою працею.

Обґрунтування вибору теми дослідження. Проблемні питання, пов'язані з обігом цивільної вогнепальної зброї в Україні, є надзвичайно актуальними, зокрема в умовах забезпечення відсічі широкомасштабній збройній агресії РФ та збільшення обсягів нелегальної вогнепальної зброї, що перебуває в населення, а також у контексті необхідності забезпечення прав і свобод людини та громадянина в загальному розумінні та правопорядку в локальному контексті.

Адміністративно-правове регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї є чи не найважливішим аспектом забезпечення функціонування зазначеного інституту, оскільки саме норми цього права врегульовують взаємини між державою та суспільством у відповідному контексті відносин, а отже, визначають права й обов'язки всіх учасників цього суспільного процесу з метою забезпечення правопорядку. Водночас фрагментарність регулювання вказаного інституту, а також відсутність нормативно-правових актів, які б чітко встановлювали правила обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні наразі зумовлюють суттєві складнощі, зокрема в умовах триваючих бойових дій, що лише збільшують обсяг останньої та ускладнюють контроль за її обігом.

Слід зауважити, що проблемні питання адміністративно-правового регулювання обігу вогнепальної зброї вже досліджували авторитетні вчені, а саме: С. Алфьоров, О. Бандурка, В. Білик, Ю. Белінський, С. Братель, С. Братков, І. Голосніченко, С. Гусаров, В. Гуменюк, О. Джафарова, С. Діденко, В. Заросило, Н. Золотарьова, Р. Калужний, О. Кузьменко, В. Курило, Є. Курінний, В. Ліпкан, Т. Мінка, О. Негодченко, І. Пастух, А. Подоляка, О. Рябченко, А. Сербин, Є. Соболев, Н. Федорук, Т. Шапочка, С. Шатрава, Х. Ярмачі та ін. Проте нова правова реальність, пов'язана із запитом суспільства щодо легалізації обігу цивільної вогнепальної зброї для населення з

метою забезпечення реалізації права на самозахист, а також підвищення кількості нелегальної вогнепальної зброї, обіг якої забезпечується в злочинний спосіб, актуалізує питання необхідності опрацювання проблемних аспектів адміністративно-правового регулювання здійснення контролю за обігом останньої органами Національної поліції та зумовлює потребу в розробленні ефективних шляхів вирішення тих чи інших неточностей і проблемних питань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Обрана тема дисертаційного дослідження спрямована на реалізацію основних положень законів України «Про Національну безпеку», указів Президента України «Про Стратегію національної безпеки України», «Про Стратегію забезпечення державної безпеки», «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки», розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки», а також п. 11, 12 та 17 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 року № 454). Тему дисертації затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 25 жовтня 2022 року (протокол № 14).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційного дослідження є опрацювання наявних наукових джерел стосовно становлення інституту цивільної вогнепальної зброї та вироблення ефективних заходів щодо здійснення контролю з боку Національної поліції за обігом останньої.

Для досягнення зазначеної мети в дисертації необхідно виконати такі основні *завдання*:

- визначити поняття та окреслити особливості обігу цивільної вогнепальної зброї як об'єкта адміністративно-правового регулювання та предмета контрольної діяльності органів Національної поліції;
- сформулювати поняття, зміст і місце контрольної функції органів Національної поліції за обігом цивільної вогнепальної зброї в адміністративній діяльності поліції;
- виявити об'єкти й напрями контролю з боку органів Національної поліції у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї;
- розкрити правові засади здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції;
- встановити форми контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції;
- окреслити методи контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції;
- визначити адміністративний порядок здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції;
- з'ясувати юридичні гарантії законності здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції;

- сформулювати напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції;
- окреслити критерії ефективності здійснення контролю з обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції.

Об’єкт дослідження – сукупність суспільних відносин, що виникають у процесі реалізації конституційного права громадян на особистий захист.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї.

Методи дослідження. У методологічному підході до розв’язання поставлених завдань було використано як загальнонаукові, так і спеціально-юридичні методи, оскільки окреслені вище об’єкт і предмет неможливо дослідити без застосування широкого методологічного інструментарію, що охопить не лише всі позиції та думки вчених, а й дозволить належним чином схарактеризувати норми та положення законодавства України, відповідну практику застосування наявних норм.

Логіко-семантичний підхід дозволив визначити ключові терміни й поняття, такі як «обіг цивільної вогнепальної зброї», «цивільна вогнепальна зброя», «адміністративно-правове регулювання», «контроль» та «діяльність Національної поліції України у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї», а також «адміністративна процедура», «методи та форми контролю» тощо (підрозділи 1.1–1.3, 2.1, 3.1, 3.2).

Застосування історичного методу крізь призму дослідження норм права дозволило встановити генезис та історіографію становлення нормативно-правового забезпечення у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, що своєю чергою безпосередньо вплинуло на формування перспективних пропозицій щодо напрямів удосконалення відповідного механізму (підрозділи 1.1, 2.1–2.3, 3.1). Системний метод використано під час визначення структури механізму адміністративно-правового регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї та ролі й місця контролю Національної поліції України в цьому процесі (підрозділи 1.2–1.4, 2.2–2.4, 3.2).

За допомогою спеціально-юридичного та статистичного методів з’ясовано види й форми методів здійснення контролю Національної поліції України за обігом цивільної вогнепальної зброї (підрозділи 2.2, 2.3). Такі методи, як класифікація та групування, застосовано для дослідження повноважень, гарантій і підстав здійснення контролю Національною поліцією України за обігом цивільної вогнепальної зброї (підрозділи 1.4, 2.1, 2.4).

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертація є одним з перших комплексних досліджень адміністративно-правових засад здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї. За результатами здійсненого дослідження сформульовано низку наукових положень, висновків і пропозицій, зокрема:

вперше:

- доведено перспективу запровадження в Україні обігу цивільної вогнепальної зброї та відповідних реєстрів і обліків, оскільки автоматизація

процесів обліку зброї дозволить посилити контроль над її виготовленням, зберіганням, використанням, а також проводити її ідентифікацію;

– встановлено, що напрями вдосконалення адміністративно-правового механізму обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні та контролю за цим процесом з боку Національної поліції України, зокрема взаємоінтеграція національного та європейського законодавства України, що є особливо актуальним в умовах євроінтеграційних намагань, укладання комплексних стратегій і планів дій на державному рівні щодо протидії злочинності у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, здійснення заходів з правової освіти населення, моніторингових заходів у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї та забезпечення заходів з поточного й ситуативного контролю, є найбільш ефективними інструментами забезпечення правопорядку в суспільстві;

– виокремлено та схарактеризовано основні форми контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції, які є тими заходами, що вживаються спеціально уповноваженими посадовими особами для забезпечення правового режиму обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні та убезпечення від порушення прав і свободи людини та громадянина. Виокремлено такі види контролю, як первинний і поточний, що корелюються з відповідними формами, до яких належить перевірка умов зберігання цивільної вогнепальної зброї, оцінка відповідності зброї та боєприпасів тощо;

– доведено, що прийняття закону України щодо врегулювання обігу цивільної вогнепальної зброї та боєприпасів до неї не вирішує всіх проблемних питань, пов'язаних із забезпеченням контролю за цим процесом, адже внесення змін потребуватимуть також інші закони, зокрема «Про Національну поліцію», а також низка постанов Кабінету Міністрів і наказів Міністерства внутрішніх справ України в частині доповнення окремими контрольними повноваженнями та функціями відповідного центрального органу виконавчої влади, що відповідає за здійснення покладених завдань;

удосконалено:

– зміст і сутність розуміння категорії методів контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції, оскільки структурні елементи вказаного адміністративно-правового механізму є конкретними діями, що прямо визначаються законодавством України, безпосередньо впливають на перебіг обігу цивільної вогнепальної зброї та слугують одним з критеріїв ефективності реалізації цього процесу;

– наукові напрацювання щодо аналізу адміністративних процедур здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції України про те, що адміністративні процедури є тією формою прийняття рішення уповноваженою службовою особою у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, що спрямовує свої зусилля на розв'язання проблеми тут і зараз, на відміну від провадження в справах про адміністративні правопорушення чи інших формах притягнення до юридичної відповідальності винних осіб;

– розуміння змісту й сутності юридичних гарантій законності здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї в діяльності Національної

поліції України, які, будучи розпорошеними в різних нормативно-правових актах, дозволяють утілювати в життя запропоновані в нормах законодавства України тези й таким чином впливати на безпосереднє підвищення рівня забезпечення прав і свобод людини та громадянина, а також ефективність здійснення Національною поліцією України своїх повноважень;

дістали подальший розвиток:

– підходи до нормативно-правового забезпечення у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї на підставі думок і позицій учених, що були напрацьовані не один десяток років, оскільки тематика щодо введення в обіг вогнепальної зброї для цивільного населення не є новою для вітчизняного законодавства й науки юриспруденції;

– позиції про те, що серед кола критеріїв ефективності здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції надзвичайно складним є співвідношення кількісних і якісних показників такої діяльності. Основним критерієм ефективності здійснення заходів з контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї в Україні є недопущення виникнення нових загроз національній та державній безпеці України, особливо в умовах правового режиму воєнного стану.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес у:

– *науково-дослідній сфері* – для подальших розробок і поглиблення наявних досліджень адміністративно-правових засад здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї (*акт впровадження Національної академії внутрішніх справ*);

– *правотворчій сфері* – висновки та пропозиції, які містяться в дисертації, можуть бути використані під час розроблення змін і доповнень до нормативних актів, що регулюють питання адміністративно-правових засад здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї;

– *правозастосовній сфері* – використання одержаних результатів дозволить покращити практичну діяльність органів і підрозділів Національної поліції України в питаннях здійснення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї;

– *освітньому процесі* – положення та висновки дисертації знайдуть застосування в межах викладання навчальних дисциплін «Поліцейська діяльність», «Діяльність Національної поліції у сфері дозвільної системи», «Адміністративне право», а також під час підготовки лекцій і навчальних посібників з цих дисциплін (*акт впровадження Національної академії внутрішніх справ*).

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки розроблення проблеми загалом, окремі її аспекти, сформульовані узагальнення та висновки оприлюднено на науково-практичних конференціях: «Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 25–26 січня 2023 р.); «Науково-практичні засади розвитку юридичної науки на сучасному етапі державотворення» (м. Київ, 15–16 лютого 2023 р.); «Інноваційні підходи до

реформування сучасного законодавства» (м. Київ, 20–21 квітня 2023 р.); «Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки в умовах сьогодення» (м. Київ, 13–14 березня 2023 р.); «Реформування українського законодавства: проблемні питання та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 07–08 лютого 2024 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана самостійно, усі сформульовані положення та висновки є результатом особистих досліджень автора.

Публікації. Ключові положення дисертації опубліковано в десяти наукових працях, серед яких п'ять статей – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук і п'ять тез наукових доповідей на міжнародних науково-практичних заходах, зокрема:

в яких висвітлено основні наукові результати дисертації:

1. Баштова О. Г. Контрольна діяльність Національної поліції України в питанні забезпечення обігу цивільної вогнепальної зброї. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 1. С. 69–72.

2. Баштова О. Г. Методи адміністративно-правового регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї: до питання контролю. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 2. С. 11–15.

3. Баштова О. Г. Контроль за обігом цивільної вогнепальної зброї: практичний аспект. *Правові новели*. 2023. № 21. С. 26–30.

4. Bashtova O. Control of civilian firearm circulation: object composition. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2022. No. 11. P. 15–18.

5. Bashtova O. Particularities of functioning of the mechanism for controlling civilian firearms circulation in Ukraine. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2023. № 12. P. 23–26.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Баштова О. Г. Поняття цивільної вогнепальної зброї як об'єкта контролю за обігом. *Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25–26 січ. 2023 р.). Київ: Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2023. С. 39–41.

7. Баштова О. Г. Поняття, зміст та місце контрольної функції органів Національної поліції за обігом цивільної вогнепальної зброї в адміністративній діяльності поліції. *Науково-практичні засади розвитку юридичної науки на сучасному етапі державотворення*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 15–16 лют. 2023 р.). Київ: Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2023. С. 17–20.

8. Баштова О. Г. Роль і місце Національної поліції України в механізмі контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї. *Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 20–21 квіт. 2023 р.). Київ: Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2023. С. 44–46.

9. Баштова О. Г. Обіг цивільної вогнепальної зброї як об'єкт адміністративно-правового регулювання та предмет контрольної діяльності органів Національної поліції. *Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки*

в умовах сьогодення : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 13–14 берез. 2023 р.). Київ : Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2023. С. 31–33.

10. Баштова О. Г. Критерії ефективності здійснення контролю з обігом цивільної вогнепальної зброї органами Національної поліції. *Реформування українського законодавства: проблемні питання та шляхи їх вирішення* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 07–08 лют. 2024 р.). Київ : Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2024. С. 71–73.

Характеристика особистості здобувача. Баштова Ольга Григорівна, 1995 року народження, освіта вища. У 2021 році закінчила Національну академію внутрішніх справ і здобула кваліфікацію: ступінь вищої освіти магістр галузь знань «Цивільна безпека» спеціальність «Правоохоронна діяльність». З вересня 2022 року по теперішній час ад'юнкт аспірантури (ад'юнктури) і докторантури Національної академії внутрішніх справ.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація оформлена згідно з вимогами МОН України.

Структура дисертації відповідає меті, завданням, предмету дослідження і вимогам Міністерства освіти і науки України та має вступ, три розділи, що містять десять підрозділів, висновки, список використаних джерел і додатки.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Адміністративно-правові засади здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї є напрямом, який віднесено до спеціальності 081 – Право.

УХВАЛЕНО:

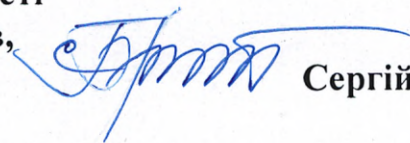
1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Баштової Ольги Григорівни «Адміністративно-правові засади здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Баштової Ольги Григорівни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Баштової Ольги Григорівни «Адміністративно-правові засади здійснення органами Національної поліції України контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді зі спеціальності 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 12, проти – немає, таких, що утримались – немає.

Головуючий –
завідувач кафедри поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, професор

Сергій БРАТЕЛЬ